

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

**КОМПЛЕКСНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
з теми:
«СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В
СУЧАСНИХ УМОВАХ
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»)»**

Науковий керівник комплексної
випускної роботи: к.е.н., доцент Грінченко Р.В.
(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

Розділ: «Стратегічні напрямки підвищення ефективності
використання основних виробничих фондів»

Виконавець: Нейкович Н.С.
(П.І.Б. студента)

Наук. керівник: д.е.н., професор Семенова В.Г.
(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

Одеса 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 201__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (шифр та
найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка та стратегія розвитку підприємства»
(назва освітньої програми)

на тему: **«Стратегічні напрямки підвищення ефективності
використання основних виробничих фондів»**
(назва теми)

Виконавець:

студент гр.4 факультету економіки та
управління підприємництвом
Нейкович Наталія Сергіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Семенова Валентина Григорівна _____

ОДЕСА – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Поняття та функції основних фондів підприємства.....	7
1.2. Види основних фондів, їх класифікація.....	11
1.3. Оцінка стану та ефективності використання основних фондів..	14
1.4. Стратегії ефективного використання основних фондів.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»	28
2.1. Аналіз машинобудівної галузі та приладобудування.....	28
2.2. Загальна характеристика господарської діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад».....	37
2.3. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Телекарт-Прилад»	47
2.4. Аналіз стану та ефективності використання основних фондів ТОВ «Телекарт-Прилад».....	55
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»	67
3.1. Основні стратегічні напрямки підвищення ефективності використання основних виробничих фондів ТОВ «Телекарт-Прилад».....	67

3.2. Економічна ефективність заходів з покращення використання ОВФ у контексті стратегічного розвитку ТОВ «Телекарт- Прилад».....	72
ВИСНОВКИ	89
Список використаних джерел	92

ВСТУП

Актуальність теми. Для здійснення діяльності підприємства необхідна наявність таких факторів, як праця, капітал, земля. Капітал завжди був і залишається одним з найважливіших факторів. і підрозділяється на: основний і оборотний.

До складу основного капіталу відносять основні засоби, тобто основні фонди в вартісному вираженні; незавершене будівництво; довгострокові інвестиції. Основні фонди займають значний обсяг в основному капіталі підприємств, тому ці поняття часто ототожнюють між собою. Основні фонди є найбільш значущою складовою частиною майна підприємства і його необоротних активів. Основною характеристикою основних фондів є те, що вони мають тенденцію до зносу та старіння, що без належної стратегії підвищення ефективності їх використання може привести банкрутства підприємства. Проблема підвищення ефективності використання основних фондів і виробничих потужностей підприємств в сучасних умовах займає центральне місце. Від вирішення цієї проблеми залежить місце підприємства в промисловому виробництві, його фінансовий стан та конкурентоспроможність на ринку, так як основні фонди є найбільш значущою складовою частиною майна підприємства і його необоротних активів [15].

Різним аспектам ефективності використання основних виробничих фондів присвячені праці таких українських та зарубіжних науковців: Гетьман О.О., Гринчуцький В.І., Коваленко О. В., Мочерний С.В., Осипов В. І., Семенова В. Г., Шаповал В.М., Шваб Л.І., Янковий О. Г. та ін.

Предметом дослідження є методичні та теоретичні аспекти використання основних засобів підприємства та стратегія ефективного їх використання.

Об'єктом дослідження є діяльність ТОВ «Телекарт-Прибор» – підприємства України у сфері розробки і виробництва електроприладів і радіоелектроної апаратури побутового та спеціального призначення.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз використання основних виробничих фондів на підприємстві та розробка стратегічних заходів їх ефективного використання.

Завданнями, які слід розв'язати задля досягнення мети, є такі:

1. дослідження теоретичних аспектів основних засобів підприємства, їх класифікація, оцінка стану та ефективності використання;
2. дослідження теоретичних аспектів стратегічного розвитку основних виробничих фондів підприємства;
3. аналіз машинобудівної галузі та її особливості функціонування в сучасній Україні;
4. аналіз господарської діяльності підприємства;
5. аналіз фінансово-економічного стану підприємства;
6. аналіз використання основних засобів підприємством;
7. розробка заходів стратегічного характеру з підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства.

В процесі дослідження використовувалися загальноприйняті в економічній науці методи вивчення: абстрактно-логічний, статистико-економічний, системний аналіз. Традиційні способи і прийоми економічного аналізу. Обробка даних здійснювалась з використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Інформаційною базою дослідження з'явилися дані економічної літератури вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали конференцій, публікації в економічних і електронних виданнях, дані фінансової звітності, інші планові та звітні дані підприємства.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають у узагальненні діючих концептуальних засад визначення ефективності

використання основних виробничих фондів й дослідженні процесів їх формування на виробничому підприємстві, що дало змогу визначити проблемні аспекти ефективного використання основних виробничих фондів та обґрунтувати напрями побудови стратегії їх використання.

Практична значущість отриманих результатів. Практична значущість даного дослідження полягає в узагальненні науково-теоретичних і розробці практичних положень щодо стратегії ефективного використання основних виробничих фондів підприємства. Запропоновані заходи мають практичну цінність для підвищення ефективності підприємства та побудови подальшої його стратегії.

Структура кваліфікаційної роботи. Структура роботи обумовлена метою та окресленими завданнями дослідження. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел (59 найменувань). Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 97 сторінок комп'ютерного тексту, містить 23 таблиці та 4 рисунки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проаналізована ефективність використання основних виробничих фондів ТОВ «Телекарт-Прилад» за період роботи з 2016 рік по 2018 роки.

Одеське підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» є національним виробником сучасних цифрових засобів зв'язку. ТОВ «Телекарт - прилад» діє на ринку побутових і промислових електроприладів та радіоелектронної апаратури побутового та спеціального призначення з 1995 року. Спеціалізується також на створенні для кожного приладу унікального програмного забезпечення.

Для оцінки використання основних виробничих фондів в роботі були розраховані показники діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2016-2018 роки, та проведено аналіз отриманих показників. Для проведення оцінки фінансового стану підприємства та використання основних виробничих фондів була використана інформація, яка міститься у відповідних формах фінансової звітності підприємства. А саме, були використані наступні форми звітності: Форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), Форма 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід), Форма 3 «Звіт про рух грошових коштів», Форма 4 «Звіт про власний капітал», Примітки до річної фінансової звітності.

Проведений аналіз показав, що усі показники ефективності використання основних виробничих засобів за аналізований період мали позитивну динаміку, внаслідок того, що у 2017 та 2018 роках підприємство значно збільшило обсяг реалізованої продукції. Це сталося завдяки тому, що з 2014 року почалася реалізація проектів в інтересах Міноборони і Генерального штабу, які дозволили підприємству поступово почати набирати обертів. Раніше компанія знаходилася у тісному співробітництві з РФ, активно експортувалися телекомунікаційні та електротехнічні вироби, користувалися попитом різні послуги: розробка проектів спеціальних пристроїв, інжинірингу у електроніці, консультації з

питань ефективності використання і утилізації енергії, впровадження альтернативних джерел енергії. Однак, у зв'язку з політичним конфліктом та ускладненістю митних умов експорту та ростом вартості проведення таких операцій, обсяги експорту в РФ поступово знижувались, а зараз зовсім втрачено російський ринок. Це істотно вплинуло на конкурентоздатність компанії, оскільки через додаткові збори продукція стала дорожчою і втратила одну з конкурентних переваг.

З вище сказаного необхідно зробити висновок, що підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» поступово починає виходити з кризового становища 2016 року, так за даними фінансово-економічного аналізу помітно, що підприємство покращило свій стан.

В ході проведеного SWOT-аналізу були виділені основні стратегії ефективного використання основних виробничих фондів. Як показує фінансово-економічний аналіз, підприємству свою діяльність доводиться проводити в умовах обмеженості коштів і зношення фондів. Перевагою підприємства є специфічність галузі та унікальні розробки, пов'язані з цією галуззю. З огляду на те, що інноваційний потенціал підприємства обмежений, а внутрішній ринковий попит слабкий, оптимальною для підприємства є стратегія активізація інноваційної діяльності підприємства, впровадження сучасних екологічних та енергозберігаючих технологій, що дозволить активно виходити на зарубіжні ринки: розширювати присутність на ринках країн СНГ та освоювати ринок ЄС. Додатково можна рекомендувати підприємству використовувати ринкові інновації, та відповідні маркетингові технології, які використовуються на пізніх етапах життєвого циклу. Товару надаються нові властивості «без витрат», які отримують на системному рівні, за рахунок перебудови структури товару, співвідношенням між окремими його частинами з виявленням чи створенням нових функцій, додаванням послуг до пакету «продукція-послуга». Так, ми рекомендуємо проводити перевірку ста відсотків продукції підприємства.

Аналіз фінансового стану підприємства показав, що ТОВ «Телекарт-Прилад» досить ефективно використовує залучений капітал.

Незважаючи на високу кредиторську заборгованість підприємство щорічно нарощує чистий прибуток. Треба зазначити, що прибуток підприємства вимірюється мільйонами гривень. Тобто, на даний момент підприємство має можливість самостійно фінансувати свій техніко-технологічний розвиток. Оскільки підприємству слід залишатись у низькоціновому секторі, воно може дозволити собі нові технології, які не є новими для країни й світу новими, а тільки для підприємства. Хоча такі технології будуть сприяти стратегічному розвитку підприємства, закріпленню його конкурентної позиції на внутрішньому ринку та збільшенню долі експорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биба В.В., Мінняйленко І.В., Теницька Н.Б. Економічний аналіз: навчальний посібник для студентів усіх економічних спеціальностей. Полтава : ПолтНТУ, 2012. 218с.
2. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 400с.
3. Економічний аналіз підприємства: Навч. посібник для студ ВНЗ / за ред. Б. С. Кругляк, Т. П.Бондар, О. Б. Зайцева. Хмельницький: Хмельницький державний університет, 2004. 420 с.
4. Вівчар О.І. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Режим доступу: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1234/1/8.pdf>
5. Волков В.П., Ильин А.И., Станкевич В.И. Экономика предприятия: Учебное пособие. М.: Новое знание,2003. 677 с.
6. Гавва В.М., Фомицький А.А. Проблеми розвитку приладобудування в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/51069/1/ilovepdf_com-230-233.pdf
7. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
8. Грабовецький Б.Є Економічний аналіз .Вінниця: ВНТУ, 2013. 85с.
9. Грабовецький Б.Є Фінансовий аналіз та звітність. Вінниця: ВНТУ, 2011. 281с.
- 10.Грінченко Р.В. Аналіз компонент середовища функціонування підприємства. Науковий вісник МГУ. Серія : Економіка і менеджмент. Одеса. 2017. Випуск 27.Частина 2. С.9-12.
- 11.Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.

12. Гутів Г.Г. Сутність експортного потенціалу машинобудівної галузі та чинники впливу на нього. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080>.
13. Дейнека О.Г. Система планування організаційно-технічного розвитку на підприємстві. Збірник наукових праць Української державної академії залізничного транспорту. 2013. Вип. 140. С.12 1- 124. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Znpudazt_2013_140_25
14. Деєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 328 с.
15. Дробишева О.О., Віташ Н.М. Оптимізація структури основних фондів та їх значення у досягненні підприємством своїх цілей. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2016/12/2-6-22016-11.pdf>
16. Захарчин Г.М. Українець А.І. Дослідження стратегічних альтернатив інноваційного розвитку підприємств машинобудування. Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/31_14.pdf
17. Зверяков М. І. У пошуках виходу з кризи [Текст] / М. І. Зверяков // Економіка України. — 2013. — № 8(621). — С. 4–21.
18. Зверяков М. І. Промислова політика і механізм її реалізації / М. І. Зверяков // Економіка України. - 2016. - № 6. - С. 3-18.
19. Іванілов О. С. Економіка підприємства [Текст] : підручник К. : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
20. Інноваційний розвиток промислових підприємств в контексті підвищення ефективності їх діяльності [Текст] : монографія / за наук. ред. П. С. Харіва, Р. С. Чорного. Нововолинськ : Бізнес Інтернет Центр, 2015. 393 с.

- 21.Кавтияш О.П., Погребняк А.Ю. Аналіз динаміки кризових явищ на підприємствах машинобудування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_28.
- 22.Каличева Н.С., Сілантьєв А.С. Аналіз напрямів забезпечення конкурентоспроможності підприємств приладобудування в сучасних умовах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-napryamiv-zabezpechennya-konkurentospromozhnosti-pidpriemstv-priladobuduvannya-v-suchasnihumovah/viewer>
- 23.Кирбитова С.В., Кожина Н.А. Современный стратегический анализ в условиях неопределенности: учебное пособие. Федер.тамож.служба, Владивостокский фил.Рос.тамож.академии. Казань: Бук, 2018. 170с.
- 24.Класифікація основних засобів
<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2015/september/issue-75/article11531.html>
- 25.Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_020.pdf
- 26.Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / за заг.ред. О.Г.Янкового. Одеса : Атлант, 2013. 470 с.
- 27.Кузьмін Д.Л. Основні засоби та основні фонди : порівняльний аспект. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 2 (23). С.148 – 155.
- 28.Мазурок П.П. Історія економічних вчень у запитаннях і відповідях. К.: Знання, 2006. 477с.
- 29.Математичні методи та моделі в економічних дослідженнях: монографія. /за ред. В.М. Мацкул. Одеса: ОНЕУ, 2016. 186с.
- 30.Маймескул Д.І. Вплив розвитку приладобудівних підприємств на формування конкурентоспроможності регіону (на прикладі ТОВ

- «Телекарт-Прилад» / Одеський національний економічний університет, м. Одеса // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Управління міжнародною конкурентоспроможністю регіонів: механізми, принципи, стратегії», м. Сімферополь –Севастополь, 2012. С. 52-54.
29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) « Основні засоби».[Електронний ресурс].Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
<https://ips.ligazakon.net/document/view/MU17035>
30. Мочерний С.В. Політекономія: Підруч. для студ. вузів. К.: "Вікар", 2005. 386 с.
31. Носонова Л.В. Визначення рівня стратегічного потенціалу машинобудівних підприємств. Режим доступу:
http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/94.pdf
32. Оснач О.Ф. Промисловий маркетинг: підручник. К: Центр учбової літератури, 2009. 365 с.
33. Основні засоби: визнання та класифікація. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/596>
34. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
35. Офіційний сайт ТОВ «Телекарт-Прилад». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://telecard.odessa.ua/index.php/ru/>.
36. Пармаклі Д.М., Філіппова С.В., Добрянська Н.А. Історія економічних вчень: навчальний посібник. Одеса, 2018. 113с.
37. Печенина Т.С. Экономика предприятия М.: ФГОУ ВПО «Московский государственный агроинженерный университет имени В.П. Горячкина», 2013. 107 с.
38. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20190101>
39. Пожуєва Т.О., Швець Ю.В. Дослідження ефективності використання основних фондів промислового підприємства. Режим доступу:

http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_037.pdf

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».
[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00?lang=ru>
41. Попович В.І. Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та ПСБО.
Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/12752>
42. Причепя І. В., Руда Л. П. Економіка та організація виробництва.
Самостійна та індивідуальна робота студентів. Вінниця : ВНТУ, 2017. 186 с. Режим доступу:
https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/35prychepa_ekonomika_ta_organizaciya_vyrobnictva/index.html
43. Продан С.С., Гече С.Ф. Оцінювання ефективності використання основних засобів промислових та автотранспортних підприємств. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4883>
44. Салоид С. В. Методические аспекты формирования мер противодействия негативным факторам внешней среды и их влияния на экономическую безопасность предприятий точного машиностроения Украины. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevsg_2018_18\(3\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevsg_2018_18(3)__10).
45. Семенова В. Г. Економіка та організація інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства: навчальний посібник / В. Г. Семенова // Навчальний посібник. - Обухів: Друкарня ФОП Гуляєва. – 2017. – 185 с.
46. Семенова В. Г. Інноваційний розвиток підприємств в Україні: фінансовий аспект / В. Г. Семенова // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. пр. ХНАДУ. – 2017. – № 1 (6). – С. 165-170.
47. Семенова В. Г. Особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні / В. Г. Семенова // Інноваційна економіка : наук.-вироб. журн. – 2017. – №1-2 (67). – С. 13–18.
48. Строк корисного використання ОЗ: визначаємо, застосовуємо.
[Електронний ресурс] Режим доступу

<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2015/october/issue-79/article-11939.html>

49. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія/ за загальною редакцією О.Г.Янкового. Одеса : Атлант, 2017. 514 с.
50. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации. М. : Высшая школа, 2012. 624 с.
51. Фролова Т.А. Экономика предприятия: лекции Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2011. Режим доступа: http://www.aup.ru/books/m217/2_4.htm
52. Хопчан М. І., Харів П. С., Бойчик І. М., Латиш О. Я. Організація і планування виробництва: Теорія і практика. Навч. посібник.. Тернопіль: Марком, Нова генерація, 2012. 256с.
53. Хунгуреева И.П., Шабыкова Н.Э., Унгаева И.Ю.. Экономика предприятия: Учебное пособие. Улан-Удэ, Изд-во ВСГТУ, 2004. 240 с.
54. Чому українське машинобудування не померло, як це прогнозувалося, після розриву кооперації з Росією та завдяки чому розвивається. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Economics/226048>
55. Шваб Л.І. Економіка підприємства. Підручник. К.: Каравела, 2015. 416 с.
56. Юрчишена Л.В., Волинець С. М. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=668>
57. Янковий О.Г. Математичні методи факторного економічного аналізу на базі мультиплікативних моделей. Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2613>
58. Янковий О.Г. До проблем визначення пріоритетності інвестиційних проектів промислового підприємства. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2015_1_13
59. Яцух О.О. , Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29_3_35